

НЕ ШУКАТИ БАЗУ ДЛЯ КОНФРОНТАЦІЇ, А ШУКАТИ БАЗУ ДЛЯ СПІЛЬНОЇ РОБОТИ

Інтерв'ю Президента України Л. М. Кравчука
кореспондентам Українського національного інформаційного агентства
та Державної телерадіокомпанії України
10 грудня 1992 року

- Події в Москві розвиваються досить стрімко. Хотілось би знати Вашу особисту реакцію на ці події. Чи це не зможуть вони якимось чином вплинути на розвиток подій в Україні, на українсько-російські зв'язки?

- Перш за все треба мати на увазі (хоч я не маю повної інформації окрім тієї, яку сьогодні передали засоби масової інформації): те, що сталося, відбувається в рамках Конституції. Це дуже важливий момент. Тобто, звернення Президента є конституційним правом і реакція з'їзду - також. Це право з'їзду мати свою думку. Я цим хочу сказати, що чогось надзвичайного, якщо брати правовий режим, не сталося. В наш неспокійний час, коли вирують пристрасті, політичні баталії, будь-яка ситуація може змінити хід цього процесу. Тим більш ситуація, коли щось робиться на рівні Президента, з'їзду. Звичайно, загострення політичні будуть. Але якщо це залишиться на рівні політичних баталій, на рівні дискусій, відповідних законодавчих рішень чи просто рішень, відповідних звернень до громадян, їх реагування в рамках референдуму, тобто, якщо це піде цивілізованим шляхом, то думати про щось надзвичайне нема потреби. Хоч, підкреслюю, можливі ситуації, якими скористаються ті сили, які завжди прагнуть до загострення і так неспокійного нашого життя. Це викликає певне занепокоєння. Та це справа Росії.

У нас є свої справи, їх дуже багато. І ми маємо спокійно працювати над тим, що визначилося в рамках наших законів. Призначено новий уряд. Він почав працювати, почав приймати декрети. Може бути різне реагування на ці декрети. Це також є нормальним політичним процесом. Але головне, що уряд взявся за справу, за реформи і йому потрібно всіляко сприяти, підтримувати його. Як я розумію, на такій точці зору стоїть і керівництво ВР, і я як Президент. Ми бачимо можливості посилення реформування нашого життя, економіки, внесемо відповідні доповнення до законодавства, якщо в цьому виникне потреба, вживемо заходів до посилення владних структур на місцях, щоб не шукати підстав для конфронтації, а шукати базу для спільної роботи. Тут амбіції можна відкинути. Головне сьогодні - дбати про справу, про майбутнє, про державу, про те, як вийти з кризи. Ось якщо на цьому всі зійдемося, то подолаємо складнощі і зробимо той крок, якого так чекає наш народ.

Хотів би звернутись, користуючись нагодою, до громадян України із закликом бути спокійними. Нічого не трапилось для України. Нам лише хотілося б, щоб ті процеси, які відбуваються в Росії, швидко увійшли в русло, щоб вони не позначились ще сильніше на економічних непорозуміннях, які зараз є і в Росії, і в Україні, і скрізь, тому що ми маємо тісні стосунки, особливо в галузі економіки, зокрема в плані енергоносіїв. І звичайно, будь-які обставини, які можуть призвести до зниження виробництва або порушення уже усталених зв'язків, можуть позначитися на нас. За це є тривога. А щодо всього останнього, я думаю, що ми не будемо мати прикростей. Ми маємо сприймати Росію як суверенну державу, її право творити те, що належить за Конституцією, те, що бажає російський народ. Ми маємо свою державу, росіяни - свою. І будь-які оцінки або втручання в російські справи є безпідставними, не вписуються в міжнародний нормативний процес.

- Леоніде Макаровичу, як Ви прогнозуєте майбутнє СНД у зв'язку з останніми подіями?

- Я думаю, що зараз будуть певні складнощі. Але тут ще варто поміркувати з огляду на те, як розгорнуться події на з'їзді. Я перш за все подумав про наші стосунки, про нас у цій ситуації, складнощі, які можуть виникнути. Про те, щоб цим не скористалися сили, які можуть на цьому спекулювати. Почнуть говорити, що в Росії реакція перемогла. А це безпідставно. Тому що ніякої перемоги зараз ніхто не має. Хіба можна сказати, що з'їзд переміг, або Президент? І чи вони прагнули до якоїсь перемоги? Вони прагнули до якоїсь стабільності. А тепер повернемося до наших справ. Візьміть, скажімо, Севастополь. У 1954 році (це всім відомо) Указом Президії Верховної Ради тодішнього СРСР Крим був переданий Україні. Там немає навіть згадки про м. Севастополь. Виникає запитання: чому немає такої згадки? Справа в тому, що в Конституції 1937 року Російської Федерації загалом не було навіть статей, які визначали таке поняття, як місто республіканського підпорядкування. І до цього часу ніхто толком не знає, що це означає - місто республіканського підпорядкування. Але в Конституції 1978 року було таке поняття. І в тій Конституції РФ було визначено два таких міста - Москва і Ленінград. Севастополь там навіть не згадувався.

Посилаються на указ 1948 року. Але в указі 1948 року йдеться не про адміністративно-територіальний статус Севастополя, а про його адміністративно-господарський статус. Тобто це означає, що ніякої підстави говорити про якість, навіть умовні, кордони Криму і Севастополя абсолютно немає.

Ми знаємо, як було: Київ і Севастополь - були в нас містами республіканського підпорядкування. Знову ж таки в нашій Конституції 1978 року йшлося про пряме фінансування і пряме підпорядкування. Але про межі, кордони, навіть, я повторюю, і не згадувалося. Тепер посилаються на те, що, мовляв, бюджет російський фінансував Севастополь. Ну це вже просто неправда. Починаючи з 1955 року стаття про фінансування Севастополя була вилучена з російського бюджету, і в тому ж році внесена в український бюджет. З 1955 року місто Севастополь фінансується з бюджету України, а не РФ.

І останнє. Якщо вже взяти фактичну політичну ситуацію, то депутати від міста Севастополя представляли своє населення в українському парламенті. Хоч і не повноцінною була наша держава того часу, але вона мала свої атрибути влади. І обирала своїх депутатів. І обирала їх до українського парламенту, який представляв їх інтереси. Тобто все - від першого до останнього слова, - щр викладено в документах, які розповсюджувались на російському з'їзді, не має під собою ні конституційної, ні правової основи.

Нарешті ще одне, дуже важливе. Будь-який акт, який приймається, може бути відмінений двома шляхами. Скажімо, прийнятий указ можна відмінити іншим указом з посиланням на те, щр той указ перестав діяти. Може бути відміна іншого характеру. Приміром, указ прийнятий. Але вноситься норма в Конституцію, яка денонсує цей указ. Дивіться тепер. Якщо навіть уявити, щр в 1948 році був такий указ, у Конституцію 1978 року РФ не було внесено м. Севастополь як місто республіканського підпорядкування, то той указ дезавуований, денонсований, його немає як такого. Про це не кажуть. І знову ж таки це накручується для того, щрб загострити ситуацію.

Я весь час стояв і стою за те, щрб були дружні, партнерські, рівноправні стосунки з Росією, з російським народом, це моє глибоке переконання, тому щр росіяни - наші сусіди. У нас спільна історія, багато в чому вона драматична, але це наша історія. Нам жити і сьогодні, і завтра, і в перспективі, як двом рівноправним партнерам, як двом державам. І мене турбує і дивує, щр депутати російського парламенту, делегати російського з'їзду не розуміють цієї об'єктивної потреби жити в мирі і дружбі, не оцінювати таких актів, або таких дій, які могли б загострити і так неспокійну ситуацію в світі.

Але я розумію, щр то пройде, пройде обов'язково. Тому щр багато з тих депутатів, які голосували, навіть не знали того, щр я вам тільки щр сказав. Я в цьому переконаний. Коли б вони знали, вони ніколи б не проголосували за те, щрб давати таке доручення Верховній Раді. Ми стоїмо на міцній правовій базі, на конституційній базі, дотримуємось міжнародних норм. І ми спокійно роз'яснюємо, і знову ж таки не драматизуємо цього, тому щр і правда, і право, і закон, і політична ситуація на нашому боці.

- На Вашу думку, які причини того, що виникло севастопольське питання на Верховній Раді РФ?

- Причини різні. В тому числі і те (я знаю це), щр деякі політичні сили з Криму і з Севастополя звернулися до з'їзду народних депутатів Росії з пропозицією розглянути це питання. Там утворені відповідні структури і вони вже давно говорили про це. Наші газети навіть згадували, щр, мовляв, в Севастополі якісь офіцерські збори, чи якась група офіцерів знайшла якийсь документ, щр свідчить про те, ніби Севастополь є російським містом. Це документ, про який я говорив, - Указ Президії Верховної Ради Російської Федерації від 1948 року, який абсолютно нічого не має спільного з територіально-адміністративним поділом Криму. Це просто надумана ситуація. І надумана вона тими людьми, які весь час мріють про повернення до інших часів, до інших структур. Це ті люди, які ще хворіють хворобою, яка називається імперським мисленням. Адже як у нас тлумачилась у політиці, скажімо, ситуація, коли був Радянський Союз. Була така формула - всі народи живуть під керівництвом великого російського. І в менталітеті того народу, не всього, а в якійсь частині, сьогодні залишилось, щр він є керівною, спрямовуючою силою. А щр це означає? Що можна диктувати, можна застосовувати якісь санкції, можна приходити і намагатись наводити порядок у чужому домі.

Ми нещодавно дивились сюжет авторського телебачення з Москви, де йшлося про те, щр телекоментатор звертається до росіянина і запитує: чого ви приїхали до Абхазії? Той каже - я хочу тут навести порядок, а потім поїду до себе додому. Це його переконання: він представник керівного народу і має скрізь наводити порядок. Я розумію, щр це хвороба, щр цього не може бути в людини, яка належить до народу, який ніколи не керував іншими народами, або не робив спроби керувати, йому нав'язували це страшне лихо, нав'язувала партійна ідеологія.

І те, щр на з'їзді обговорюється таке питання, щр приймаються рішення, - це знову ж таки - подібний підхід.

Я ставлюсь самокритично і до себе, і до народу, який представляю, знаю його, живу з ним. Але ж у нас неможливо, щрб ми приймали рішення, скажімо, яке було б втручанням у внутрішні справи інших, і наші люди йшли наводити десь порядок тільки тому, щр вони українці, тому щр вони краще розуміють ситуацію в іншому регіоні. Візьмемо Придністров'я. Ми ж дуже обережні. Нас навіть звинувачують у тому, щр там є українці, а ми їх не захищаємо. А я собі задаю запитання: а як захищати? Силою? Ми маємо захищати тільки тим, щрб добиватися прийняття нормативних міжнародних документів, які б давали право народу на самовизначення і щрб це право було забезпечено. Але якщо кожний народ почне втручатися у справи тої держави, де живуть його представники, то уявляєте собі, щр буде: Україна піде захищати українців, Росія захищатиме росіян, Грузія - грузинів. А в нас багатонаціональні регіони. Зійдуться всі і будуть битися. Хіба можна таку концепцію сповідувати? Тобто, я за те, щрб підтримувати, допомагати, звертатися, якщо є потреба, до міжнародних організацій, ООН, але ні в якому разі не можна захищати силою, або приходити і наводити десь на чужій землі порядок тільки тому, щр ти психологічно так підготовлений.

А хто тебе просив? Чого людина бере на себе таку функцію? Адже кожен знає, щр навести порядок силою - це кров. І це буде записано в історію і від цього відмовитися буде неможливо ні нашим онукам, ні правнукам. Тепер, коли живемо в складній ситуації, нам потрібно шукати ті сторінки історії, які нас об'єднують, дають нам право і можливість працювати, виходити з страшної скрути, допомагати один одному. На такій позиції треба стояти. А не загострювати ситуацію.

Ну приймуть вони рішення. А ми щр у відповідь? Вже тепер Президія Верховної Ради України прийняла відповідний документ. Вона ж не може мовчати. Міністерство закордонних справ не може мовчати. Я, як Президент, не можу мовчати. Тому щр йде втручання в наші внутрішні справи. А для кожної держави є та межа, за якою вже нікому не дозволено втручатися. Це територіальна цілісність - свята справа. І всі мають її захищати, думаючи про наслідки.

- Як Ви гадаєте, якою буде остання крапка в питанні про Чорноморський флот, Крим, Севастополь?

- Я вважаю, що крапка буде поставлена самим життям. Адже, якщо взяти період десь півроку назад, більша була гострота на Чорноморському флоті. Хоч вона і зараз є. Але все ж таки за цей час зроблено багато кроків, які сприяють вирішенню цієї проблеми, якщо не сьогоднішнім числом, то завтрашнім обов'язково. І все завдяки тому, що сили за стіл переговорів і почали вести дискусію, хоч як би не оцінювали, скажімо, Ялтинські угоди ті політичні сили, які вважають, що це була наша помилка. Сили за стіл, почали думати, як і що робити. Десь є успіх, десь немає, десь помилка, десь прогрес. Але говорити, що це помилка України, я не погоджусь з цим. Розумні компроміси і політичні діалоги в умовах таких складнощів є єдиним шляхом мирного розв'язання проблем, які виникають. Іншого не бачу. Інше - це конфронтація, а конфронтація - це лихо.

Люди мають розуміти одну просту річ.

Росія та Україна - це 215 мільйонів людей. Це три мільйони озброєних людей. Це сотні ракетних ядерних комплексів. Це страхіття. Я вже не кажу про ядерні атомні станції. Уявіть собі, що ті сили раптом будуть втягнуті у якісь конфронтації. Що може статись з нашим народом, з нашою землею, з Європою, із світом. Про це треба думати. Тому я вважаю, що будь-які кроки, які дають можливість уникнути конфронтації, стати на шлях переговорів, на шлях політичного процесу і прогресу навіть якщо не сьогодні, то завтра - це єдино вірна політика, яка може залишити нас в мирі і спокої. Іншої не бачу.

Сільські вісті. - 1992. - 12 грудня. - С. 1.